

Ny 132 kV ledning Leirosen - Meisfjorden – potensielle konflikter i forhold til fugler

Om Ecofact

Ecofact er et miljøfaglig konsultentselskap med kontor i Sandnes og Moss. For tiden er det 20 ansatte med høyskole og universitetsgrader. Ecofact er i dag et stort og fleksibelt fagmiljø. Våre ansatte har allsidig erfaring fra offentlig og privat virksomhet. Ecofact har koordinert gjennomføringen av flere større kartleggingsoppdrag og konsekvensutredninger, og har faste samarbeidspartnere som inkluderer flere store konsultentselskap og forskningsinstitusjoner. Ecofact har også gjennomført flere større forskningsprosjekt. Deriblant et pågående flerårig studium på hubro og flaggermus i samarbeid med Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU).

Utførende konsulent er Toralf Tysse, som har er utdannet zoolog, med kompetanse på biologi og atferd for de fleste av våre såkalte sensitive viltarter. Tysse har gjennomført en rekke kartlegginger og utredninger av vilt og sensitive arter i flere tiår. Under konsulentperioden fra 1998 – 2019 (RC, Ambio og Ecofact) har Tysse hatt ansvar for viltkartlegginger i hele landet, og har da også utredet og kartlagt sensitive arter i mange ulike sammenhenger og med ulike problemstillinger. De fleste kartlegginger av naturmangfold generelt omfatter vilt, da dette er en integrert del av temaet naturmangfold. Tysse har spisset kompetanse på rovfugl. Han har gjennomført en rekke utredninger på hekkende kongeørn, blant annet gjennom TOV og Intensiv overvåking av kongeørn. Han har også vært involvert i flere kartlegginger og utredninger av andre rovfugler, tilbake til 1970-tallet.

Bakgrunn

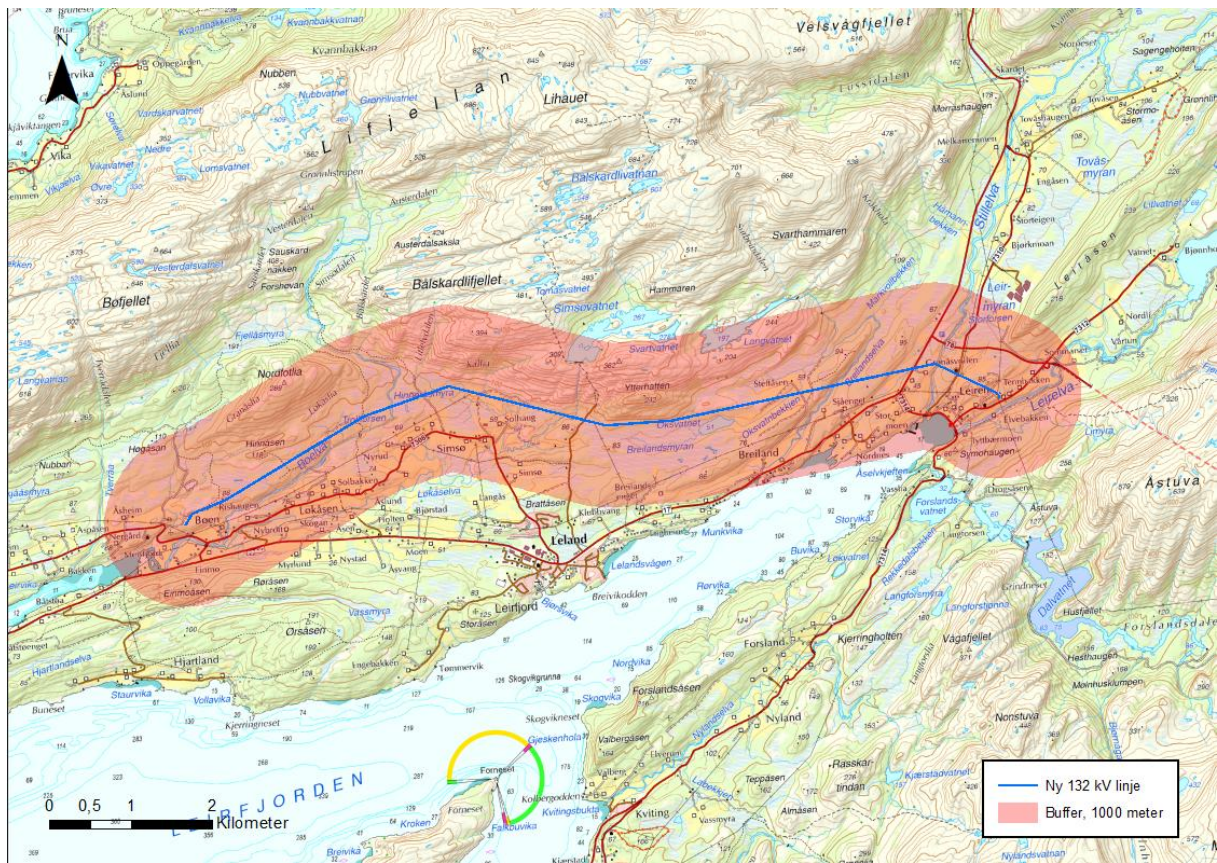
Det planlegges en ny 132 kV ledning fra Leirosen til Meisfjorden i Leirfjord kommune. Traseen er delvis lagt langs eksisterende 66 kV ledning, men deler av ledningen vil bli lagt utenfor denne. I forbindelse med utarbeidingen av detaljplanen, så er Ecofact bedt om å utarbeide en oversikt over fugler som kan bli berørt av anleggsarbeid og driftsfasen av tiltaket. Forliggende notat er basert på en desk-top studie, der det er innhentet opplysninger fra både muntlige og skriftlige kilder.

Materiale og metode

Avgrensning av datasøksområdet

For å avgrense datasøksområdet vil det være naturlig at det først avgrenses et potensielt influensområde for tiltaket. Med influensområdet for et tiltak menes det området der aktuelle forekomster kan bli berørt av tiltaksplanene. Et slikt område kan være forskjellig fra art til art, da ulike arter har ulik toleranse for menneskelig forstyrrelse og inngrep. Det vil også være individuelle forskjeller på individenes sensibilitet for forstyrrelse, og det rådende forstyrrelsesregimet har også betydning her. Typisk vil arter kunne tilpasse seg til eksisterende bosetning og inngrep, mens nye etableringer innenfor samme avstand kan utløse forstyrrelse. Slike tilpasninger er det mange eksempler på, og begrepet kalles *habituering*. Ved vurdering av påvirkning av nye tiltak, er det viktig at det ikke legges til grunn avstander der f.eks. rovfugler er habituert til en forstyrrelseskilde.

Ved avgrensning av et influensområde, må det vurderes hvilke forekomster som er registrert i området. Da sensitive arter som hubro og kongeørn kan forekomme i influensområdet, vil slike arter kunne legges til grunn for avgrensning av influensområdet. K. Mork (2018) har anbefalt en buffersone på inntil 1000 meter fra kjente reirplasser for f.eks. kongeørn og hubro der det er planlagt forstyrrende anleggsarbeid. For avgrensning av influensområdet knyttet til etableringen av ledningen, benyttes det en buffer på 1000 meter. Figur 1 viser buffersonen langs ledningstraseen. I tillegg er det lagt til grunn tilsvarende avstander fra alle andre tiltaksområder, som midlertidige veier, helikopterlandingsplasser, riggplasser mm. Når det gjelder helikoptertransport, vil denne også kunne foregå utenfor denne buffersonen, men i dette notatet er det kun sondert områder i tilknytning til selve anleggsarbeidet.

Figur 1. Buffersone på én kilometer fra traseen som grunnlag for datainnhenting

Kilder for materialet

Materialet for fugler i traséområdet for ny 132 kV ledning ved Leirfjorden er basert på følgende kilder:

- **Artskart** <https://artskart.artsdatabanken.no> er en kartløsning som viser artsdata fra mange kilder i ett og samme kart. Her kan du blant annet søke etter spesifikke arter, eller se hvilke arter som er funnet i et avgrenset geografisk område. Artskart er utviklet av Artsdatabanken og GBIF Norge.
- **Artsobservasjoner** <https://www.artsobservasjoner.no> er en database og rapporteringstjeneste for artsobservasjoner av planter, dyr og sopper i Norge. Artsobservasjoner er Norges største database for biologisk mangfold. Tjenesten drives av Artsdatabanken. Observasjonene blir automatisk overført til Artskart (se over).
- **Sensitive artsdata** <https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no>
Sensitive artsdata er et samlebegrep for en database med utvalgte arter av fugler, pattedyr og lav hvor stedfestet informasjon om disse artene bør skjermes (Miljødirektoratet). Hubro, kongeørn, hønsehauk, havørn og jaktfalk (og deres hekkelokaliteter) er blant de artene som inngår i systemet.
- **Personlige meddelelser**
Vegar Pedersen, SNO, Martin Drevvatn, SNO, Anders Svarstad og Kristian Sivertsen

Håndtering av sensitive artsdata

Miljødirektoratet (2016) har utarbeidet retningslinjer for håndtering av sensitive artsdata. Da forfatter er pålagt å følge disse retningslinjene, betyr det at det i dette notatet ikke presenteres nøyaktige stedsbeskrivelser av hekkeplasser for sensitive arter. Selv om hensikten med notatet er å belyse potensielle konflikter med fugler, vil eventuelle reirplasser for sensitive arter bli skjermet for offentligheten. Dersom det gjennom saksbehandlingen er ønskelig å få innsyn i hvor disse lokalitetene ligger, må dette klareres med Statsforvalteren.

Viktige fugleområder/arter i traséområdet

Sensitive arter

Etter en gjennomgang av databasene Sensitive artsdata og Artsobservasjoner (skjermede data), samt intervju med flere ressurspersoner, er det begrenset med informasjon om såkalt sensitive arter knyttet til et potensielt influensområde. Med unntak av et mulig hekkeområde for hønsehauk (VU), foreligger det ingen opplysninger om hekkelokaliteter for noen sensitive arter innenfor det avgrensende influensområdet (se figur 1). Opplysningene om hønsehauk er som nevnt usikre, og må sjekkes opp i felt.

Det er lagt inn flere hekkelokaliteter for havørn og kongeørn i kommunen i databasen Sensitive Artsdata. Det er også registrert hekkelokaliteter for hønsehauk (rødlistet **VU**) og hubro (**EN**) i kommunen, men ingen hekkelokaliteter for jaktfalk (**VU**) og vandrefalk. De to sistnevnte er potensielle hekkearter i kommunen. Det er ellers flere funn av lappugle (**EN**) i et avgrenset område, men dette vurderes ikke som relevant i forhold til scoopet.

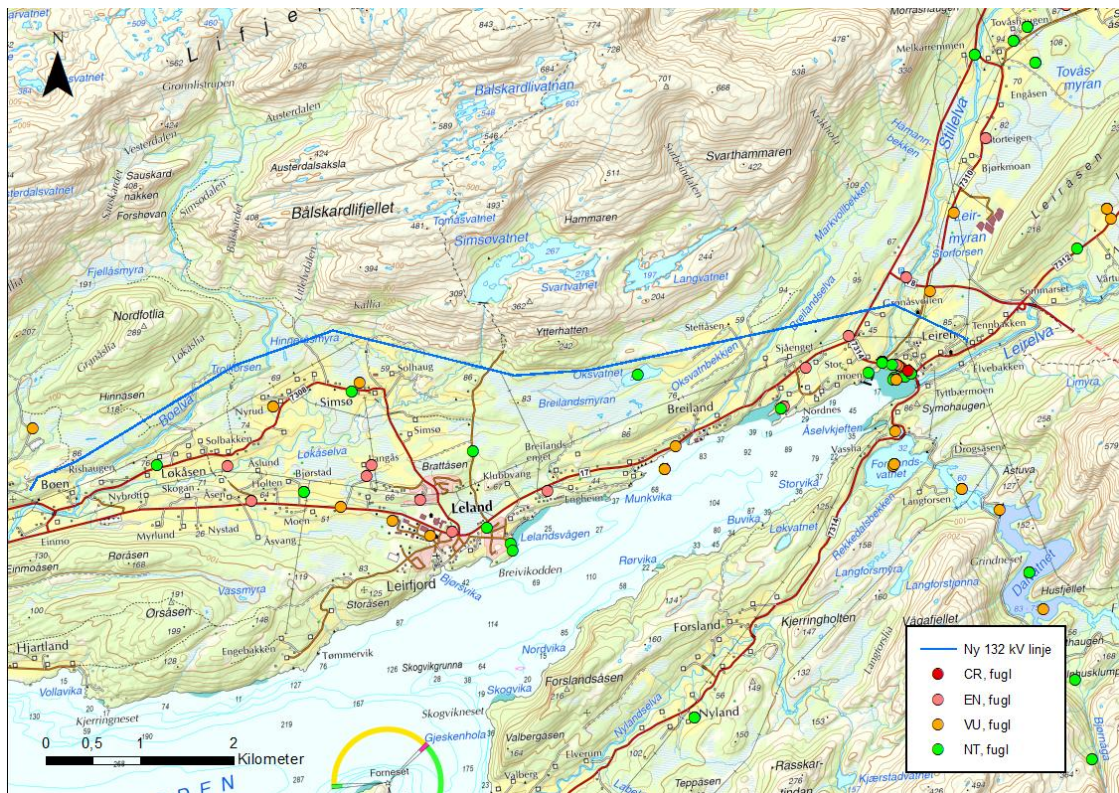
Mangel på kjente funn av hekkeplasser for sensitive arter i influensområdet betyr ikke at slike forekomster ikke finnes her. Det kan heller ikke utelukkes at jaktfalk, vandrefalk, kongeørn, havørn og/eller hubro hekker innenfor influensområdet, da det er potensial for alle disse. For alle de aktuelle artene, er det tilsynelatende egnede reirområder i influensområdet. Når det gjelder kongeørn, foreligger det et funn av en reirplass noe utenfor buffersonen. Det kan ikke utelukkes at det er reir som ligger nærmere enn dette, f.eks. innenfor buffersonen.

Med grunnlag i foreliggende kunnskap, vil minst ett hekketerritorium til både kongeørn, havørn og hønsehauk bli berørt av traseen.

Andre viktige arter

På nettstedet Artsobservasjoner er det registrert en rekke fugleobservasjoner innenfor 1000 meter fra traseen, men helst knyttet til bebyggelse og veier, samt fjordbunnen. Flere av de registrerte artene er rødlistet, som storspove (VU), fiskemåke (VU), gulspurv (VU), grønnfink (VU), gråspurv (NT), tjeld (NT), rødstilk (NT) og stær (NT). Det er også funn av den kritisk trua (CR) vipa i traséområdet, men disse funnene er noen år gamle. Da bestanden av arten har hatt en katastrofal negativ utvikling i stor sett hele Norge, kan det være at arten er utgått nå.

Av de overnevnte rødlisteartene, fremheves storspove spesielt. Arten har som vipe hatt en svært negativ bestandsutvikling i store deler av landet, og er nå sterkt truet. Ifølge lokale fuglekyndige skal denne arten hekke flere steder nær ledningstraseen. Figur 2 viser funnsteder for rødlistede fugler i traséområdet, basert på registreringer i Artskart. Det fremgår ikke hvilke arter dette gjelder, men kun rødlistestatus. Aktuelle arter er kort nevnt i avsnittet over. Som det fremgår av figuren, ligger mange av funnene i tilknytning til veier og bebyggelse, noe som trolig delvis har sammenheng med at observatøren har forflyttet seg på veiene. Trolig er ikke den geografiske fordelingen av funnene representativ for traséområdet i stort. Funnet som ligger nærmest traseen gjelder et funn av rødstilk (nær truet) ved Oksvatnet.

Figur 2. Funnsteder for rødlistede fugler i traséområdet.

En annen art som hekker i traséområdet er trane. Arten har en livskraftig bestand, men er sårbar for forstyrrelse og inngrep. I tillegg er arten manøvreringssvak, noe som gjør den sårbar for kollisjon med liner. Det er opplyst at arten er knyttet til minst to myrområder ved traseen.

Tabell 1 gir en oversikt over viktige fuglearter som potensielt vil kunne bli berørt av tiltaket.

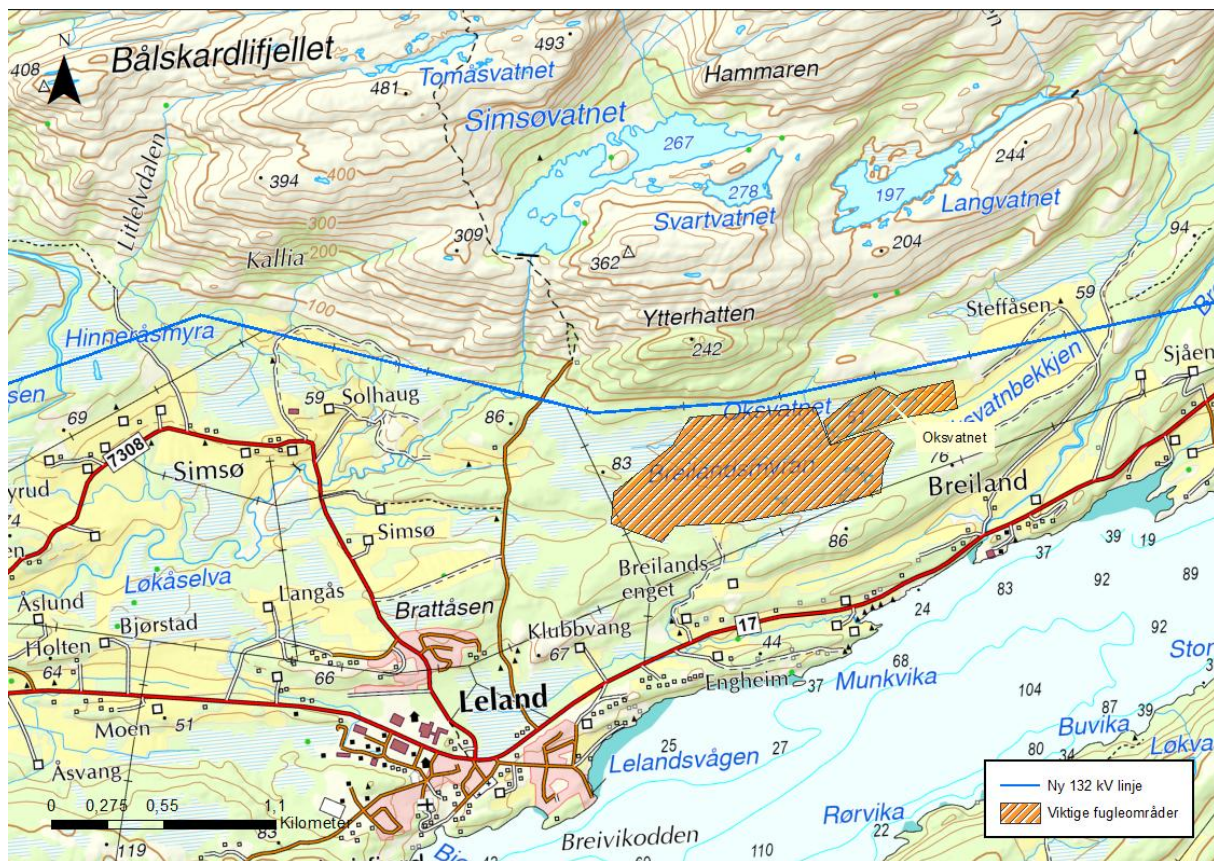
Tabell 1. Oversikt over arter som kan bli berørt av tiltaket. Verdisetting etter veileder M-1941 (Miljødirektoratet).

Art	Rødliste	Verdi *	Kommentar
Storspove	EN	Meget stor	Skal hekke flere steder nær traseen, spesielt på myr
Hønsenhauk	VU	Stor	En hekkelokalitet kjent nær traseen (unntatt offentligheten)
Horndykker	VU	Stor	Er flere ganger sett i Oksvatnet, som ligger like ved traseen. Antatt hekkeplass
Fiskemåke	VU	Stor	Vanlig forekommende – tallrik innerst i Leirfjorden, spesielt rasting og næringssøk under vårtrekket. Kan være utsatt for kollisjon med liner når de beveger seg inn i traséområdet.
Gulspurv	VU	Stor	Flere funn i hekketiden i kulturlandskapet ved Leiren. Potensiell hekkefugl flere andre steder i traséområdet.
Grønnfink	VU	Stor	Vanlig forekommende i kulturlandskapet i og ved traséområdet. Antatt hekkefugl.
Gråspurv	NT	Middels	Vanlig forekommende hekkefugl ved bebyggelse i og ved traséområdet.
Stær	NT	Middels	Vanlig forekommende hekkefugl ved bebyggelse i og ved traséområdet
Rødstilk	NT	Middels	Spredte funn i og ved traséområdet i hekketiden.
Trane		Noe	Skal være minst to hekkeområder i traséområdet
Havørn		Stor	Hekketerritorium. Kjente reirplasser ligger langt fra traseen
Kongeørn		Stor	Hekketerritorium. En reirplass kjent med noe avstand fra traseen

* Gjelder hekkeplasser og rasteplasser, unntatt for kongeørn og havørn, der territoriene er verdsatt.

Viktige lokaliteter

Det er opplyst fra lokalbefolkningen at Oksvatnet og tilgrensende myrer skal være en viktig hekkelokalitet for flere fuglearter. Det er nevnt horndykker i tabellen ovenfor, men i dette området skal det også hekke flere vadefugler og andefugler, samt trane. En tentativ avgrensing av Oksvatnet og randsonene til dette vannet, samt myrområder med potensial for rikt fugleliv, er vist i figur 3.

Figur 3. Oversikt over antatt viktige funksjonsområder for fugler, basert på opplysninger fra ressurspersoner.

Vurdering av materialet og potensialet for funn i området

Materialet på fugler som er innhentet gjennom intervjuer av ressurspersoner og databaser er for mangelfullt til å identifisere viktige økologiske funksjonsområder for fugler i og ved ledningstraseen. Funnene i Artsobservasjoner/Artskart gir ikke et representativt bilde av fordelingen av aktuelle rødlistearter, da observatørene synes stort sett å ha forflyttet seg på veier.

Traséområdet vurderes å kunne ha et relativt stort potensial for forekomst av f.eks. rødlistearter/viktige funksjonsområder for fugler. Som vist nedenfor, anbefales det derfor oppfølgende undersøkelser i hekkeperioden.

Anbefalte avbøtende tiltak

- Generelt sett anbefales det å legge anleggsarbeidet utenfor hekkeperioden for fugler. Dette betyr i praksis perioden februar-juli, men med forskjellig periode for ulike arter.
- Det anbefales å legge helikopterrutene til og fra traseen utenom spesielt viktige fuglelokaliteter og sårbare forekomster. Da slike områder i liten grad er registrert under dette desk-top arbeidet, legges det til grunn at rutene bør planlegges utenfor potensielt viktige områder.

- Der det potensielt er stor sannsynlighet for kollisjon med liner, bør linene merkes. Dette gjelder i utgangspunktet der ledningen vil krysse elver/vannstrenger som har en kanalisierende effekt på fugler, spesielt vannfugler. Det bør vurderes slik merking ved kryssingen av Stillelva, Breilandselva og Bøelva. Litt avhengig av hvilke arter som bruker slike korridorer vil disse kunne få verdi som økologisk funksjonsområde for fugl med minimum *Noe verdi*. Kryssende ledninger som øker kollisjonsrisiko for spesielt sårbare arter kan gå utover artens potensial for å opprettholde en hekkebestand i på et lokalt til regionalt nivå, og i verste fall medføre at leveområdet blir *forringet* i henhold til Miljødirektoratets veileder M-1941. Samlet sett vil tiltaket uten merking kunne få konsekvensgraden *Middels negativ*, med merking kan denne risikoen reduseres i alle fall til *Noe negativ* konsekvens. Skulle det under feltarbeid fremkomme at det ikke forekommer spesielt sårbare arter i disse områdene vil påvirkning og konsekvens reduseres ytterligere til *Ubetydelig*.

Forslag til oppfølgende undersøkelser – vurdering av potensial

Med grunnlag i gjennomgangen over, anbefales det oppfølgende feltarbeid våren-sommeren 2025 for å avklare om det er spesielle lokaliteter som må hensyntas under anleggsarbeidet eller i driftsperioden av ledningen.

Referanser

Databaser

Artsdatabanken; <https://artsdatabanken.no>

Artsobservasjoner; <https://www.artsobservasjoner.no>

Sensitive artsdata; <https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no>

Rapporter

Multiconsult 2018. *Anbefalte hensynssoner for sårbare arter av fugl*. Dokument 10202416-RIM-RAP-0001.

Personlige meddelelser

Martin Drevvatn (SNO), Vegar Pedersen (SNO), Kristian Sivertsen og Anders Svarstad (lokal grunneier)